

Nr 26

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612) dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 2 mars 1962 dagtecknad proposition, nr 87, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt, i statsrådet fört protokoll, anhallit om riksdagens yttrande över följande

Förslag till

Kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612)

Härigenom förordnas, att 34 § 2 mom., 51 § 1 mom. och 58 § 2 mom. samt 70 och 72 §§ byggnadsstadgan den 30 december 1959 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

34 §.

2 mom. Förslag till tomtindelning skall genom byggnadsnämndens försorg utställas till granskning under viss tid, minst tre veckor; och äger den, som ej åtnöjes med förslaget, att under samma tid framställa anmärkning däremot hos nämnden. Utställande erfordras dock icke, om samtliga ägare av mark inom kvarteret skriftligen medgivit att dylikt förfarande ej tillämpas.

Om utställande av förslag till tomtindelning skola ägarna av mark inom kvarteret underrättas på sätt i 17 § 4 mom. första stycket sägs. Är markägares vistelseort okänd och finnes ej någon, som vederligen äger

2 mom. Förslag till tomtindelning skall genom byggnadsnämndens försorg utställas till granskning under viss tid, minst tre veckor; och äger den, som ej åtnöjes med förslaget, att under samma tid framställa anmärkning däremot hos nämnden. Utställande erfordras dock icke, om samtliga ägare av mark inom kvarteret *eller, där förslaget uppenbarligen berör blott vissa markägare, dessa* skriftligen medgivit att dylikt förfarande ej tillämpas.

Om utställande av förslag till tomtindelning skola ägarna av mark inom kvarteret underrättas på sätt

(Gällande lydelse)

att föra talan för honom, skall kungörelse om utställandet före den bestämda tidens början ske i den eller de tidningar, i vilka kommunala meddelanden för orten införas.

(Föreslagen lydelse)

i 17 § 4 mom. första stycket sägs, dock att underrättelse icke erfordras till markägare, som uppenbarligen ej beröres av förslaget. Är markägares vistelseort okänd och finnes ej någon, som veterligen äger att föra talan för honom, skall kungörelse om utställandet före den bestämda tidens början ske i den eller de tidningar, i vilka kommunala meddelanden för orten införas.

Vidtages ändring — — — motsvarande tillämpning.

51 §.

1 mom. Har byggnad genom brand eller annorledes blivit skadad i väsentlig mån och blir den ej istandsatt inom skälig tid, äger byggnadsnämnden, om så prövas erforderligt, föreskriva att byggnaden skall rivas.

1 mom. Har byggnad genom brand eller annorledes blivit skadad i väsentlig mån eller är den på grund av vanvård att anse som förfallen och blir den ej istandsatt inom skälig tid, äger byggnadsnämnden, om så prövas erforderligt, föreskriva att byggnaden skall rivas.

58 §.

2 mom. Vid byggnadslov — — — villkorets fullgörande.

Byggnadslov, som avser uppsättande eller väsentlig ändring av skylt eller ljusanordning, må begränsas att avse rätt att bibehålla skylten eller anordningen viss tid. Byggnadsnämnden äger på ansökan medgiva förlängning av tiden.

70 §.

Har byggnad uppförts eller annan anordning vidtagits utan byggnadslov, där sådant erfordras, eller i strid mot godkända ritningar eller av byggnadsnämnden meddelade eller eljest gällande föreskrifter, är byggnadens eller anordningens ägare

Har byggnad uppförts eller annan åtgärd vidtagits utan byggnadslov, där sådant erfordras, eller i strid mot godkända ritningar eller av byggnadsnämnden meddelade eller eljest gällande föreskrifter, är ägaren av den fastighet, byggnad eller

(Gällande lydelse)

skyldig att undanröja eller ändra det utförda i den mån nämnden finner nödigt att meddela föreläggande därom. Vid meddelande av föreläggande må utsättas vite eller föreskrivas det äventyr, att *åtgärden* i händelse av tredska verkställes genom nämndens försorg på den tredska kandes bekostnad. Föreläggande må meddelas ändå att handräckning kan beviljas enligt 148 § byggnadslagen.

Underlåter någon — — — stycket sägs.

72 §.

Kommunens styrelse äger på kommunens vägnar överklaga länsstyrelsens beslut i ärende rörande av byggnadsnämnd antaget förslag till *ändring av stadsplan eller byggnadsplan* eller *till tomtindelning* eller *ändring därav*, såframt ej klagan på grund av stadgandet i 150 § tredje stycket byggnadslagen är utesluten, och må även eljest i sådant ärende föra kommunens talan och bevaka dess rätt.

Mot beslut — — — denne bestämmer.

(Föreslagen lydelse)

anordning, varom fråga är, skyldig att undanröja eller ändra det utförda i den mån nämnden finner nödigt att meddela föreläggande därom. Vid meddelande av föreläggande må utsättas vite eller föreskrivas det äventyr, att *åtgärd till vinnande av rättelse* i händelse av tredska verkställes genom nämndens försorg på den tredska kandes bekostnad. Föreläggande må meddelas ändå att handräckning kan beviljas enligt 148 § byggnadslagen.

Kommunens styrelse äger på kommunens vägnar överklaga länsstyrelsens beslut i ärende rörande av byggnadsnämnd antaget förslag till *stadsplan, byggnadsplan eller tomtindelning* eller *ändring därav*, såframt ej klagan på grund av stadgandet i 150 § tredje stycket byggnadslagen är utesluten, och må även eljest i sådant ärende föra kommunens talan och bevaka dess rätt.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1962.

I samband med propositionen har utskottet behandlat dels en före propositionens avlämnande i andra kammaren väckt motion, nr 614, av herrar *Larsson* i Umeå och *Löfroth*, dels ock fyra i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen i första kammaren nr 619 av herr *Geijer*, *Lenart*, *m. fl.* samt nr 620 av herrar *Virgin* och *Birke* ävensom i andra kammaren nr 751 av herr *Bohman* samt nr 752 av herr *Lindkvist m. fl.*

I anledning av propositionen har till utskottet inkommit en den 23 mars 1962 dagtecknad skrift från Stockholms stads byggnadsnämnd. Härefter hemställas på anförda skäl »att utskottet i sitt yttrande till riksdagen över Kungl. Maj:ts proposition nr 87 ville föreslå, att i byggnadsstadgan intages bestämmelse om skyldighet att söka byggnadslov för uppsättande av skyltar och andra reklamanordningar i Stockholms stads hela jurisdiktionsområde».

Motionsyrkandena m. m.

I *motionen II: 614* hemställas »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära sådan ändring i byggnadsstadgan att byggnadsnämnd erhåller befogenhet att förelägga rivning av sådana byggnader som står i strid med gällande stadsplaner och som ägaren underlåter att underhålla på ett nöjaktigt sätt».

Över motionen har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat utlåtande från *byggnadsstyrelsen*. På begäran av utskottet har yttranden över motionen därjämte avgivits av *Föreningen Sveriges stadsarkitekter och Sveriges fastighetsägareförbund*.

I *motionerna I: 619 och II: 752*, som är likalydande¹, hemställas »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslå sådan ändring i byggnadsstadgan, att skyldighet föreskrives att söka byggnadslov för uppsättande av skyltar och andra reklamanordningar inom Stockholms stads hela jurisdiktionsområde».

I *motionerna I: 620 och II: 751*, som jämväl är likalydande¹, hemställas »att riksdagen måtte avstyrka de i propositionen nr 87 framlagda förslagen till ändring av 34 och 58 §§ byggnadsstadgan».

För motionernas huvudsakliga innehåll lämnas redogörelse nedan. Beträffande motionärernas fullständiga uttalanden hänvisas till motionerna.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Det vid propositionen fogade författningsförslaget har till syfte dels att något minska antalet underrättelser till markägare i samband med utställande av förslag till tomtindelning och dels att möjliggöra att byggnadslov för uppsättande eller väsentlig ändring av skylt eller ljusanordning inom område med stadsplan förenas med villkor rörande den tid, under vilken skylten eller anordningen får bibehållas. Härjämte avses att i författningstexten angiva att byggnadsnämnd skall ha befogenhet föreskriva om rivning av byggnad, som på grund av vanvård är att anse som förfallen och ej blir iståndsatt inom skälig tid.

¹ Endast motionerna I: 619 och II: 751 är tryckta i sin helhet.

Propositionens tillkomsthistoria

I denna del hänvisas till propositionen s. 5.

Gällande författningar

Beträffande de i samband med propositionen aktuella författningarna hänvisas till den å s. 6 i propositionen verkställda redovisningen.

Kallelser i tomtindelningsärenden

Propositionens innehåll i denna del

Vissa gällande bestämmelser, stadsförbundets hemställan och remissyttrandena

I fråga om de i sammanhanget väsentliga författningsbestämmelserna hänvisas till propositionen s. 6 f.

I skrivelse den 16 december 1960 hemställde Svenska stadsförbundet om viss ändring av bestämmelserna i 34 § 2 mom. BS i syfte att nedbringa antalet markägarunderrättelser i tomtindelningsärenden. Beträffande det närmare innehållet i framställningen och därvid fogade handlingar hänvisas till propositionen s. 7 ff.

Stadsförbundets framställning gjordes till föremål för remissbehandling. Redogörelse för därvid avgivna yttranden lämnas å s. 9 ff. i propositionen.

Departementschefen

Departementschefen erinrar till en början om att bestämmelserna i 34 § BS rörande kallelser i tomtindelningsärenden var föremål för en ganska ingående behandling i samband med de år 1959 företagna ändringarna i byggnadslagstiftningen.

Departementschefen anför härefter följande:

»Nuvarande bestämmelser i ämnet grundar sig på förslag, som framlades av 1951 års byggnadsutredning i dess år 1957 avgivna betänkande »Förenklad byggnadslagstiftning» (SOU 1957: 21). I samband med remiss till lagrådet av ett på grundval av samma betänkande utarbetat förslag till lag om ändring i byggnadslagen framhöll jag, att föreskrifterna i byggnadsstadgeförslaget om att alla markägare inom kvarteret skulle kallas till tomtindelningsförrättning kunde anses motiverade av att det oftast var svårt att i förväg avgöra, hur en tilltänkt åtgärd kom att inverka för övriga ägare av mark inom kvarteret (prop. 1959: 168 s. 242). I anledning av propositionen väcktes inom riksdagen två motioner (I: 599 och II: 714), i vilka hävdades att det var opraktiskt och onödigt att under alla förhållanden betrakta samtliga ägare av mark inom ett kvarter såsom

sakägare vid tomtindelning samt att sakägarekretsen borde begränsas på samma sätt som i äldre rätt. Tredje lagutskottet, dit såväl propositionen som motionerna hänvisades, framhöll (L³ U 26 s. 139), att möjligheten att göra ändring i fastställd tomtindelning betydligt vidgades genom den vid 1959 års riksdag föreslagna lagstiftningen. Utskottet ansåg det därför vara av vikt att alla, som berördes av en sådan åtgärd, blev underrättade därom. Situationen kunde enligt utskottet i ett givet fall tänkas vara den, att man ganska lätt kunde ange vissa sakägare, som utan minsta tvekan var »berörda», och likaledes vissa andra, som lika säkert ej var »berörda», men att det sannolikt ofta fanns också en tredje kategori, nämligen den om vilken man icke med säkerhet kunde säga om den var berörd eller ej. Då det dessutom kunde antagas många gånger bli svårt att i förväg avgöra vilken påföljd en viss tomtindelningsändring kunde komma att få, syntes det utskottet ur såväl rättssäkerhetssynpunkt som praktisk synpunkt mest ändamålsenligt att underrättelse tillställdes alla markägare inom kvarteret. Riksdagen lämnade uttalandet utan erinran (Rskr 358).

Den uppfattning om lämpligaste utformningen av hithörande bestämmelser, som sålunda kom till uttryck vid tillkomsten av BS, vinner stöd vid jämförelse med de i BL förekommande grundläggande bestämmelserna om tomtindelning. Den i 29 § BL givna regeln om att tomtindelning såvitt möjligt skall ske i ett sammanhang för hela kvarteret är uppenbarligen motiverad av att lagstiftaren ansett det vanskligt att i förväg bedöma, hur en partiell tomtindelning återverkar på möjligheterna att åstadkomma en lämplig fastighetsbildning och bebyggelse inom återstoden av kvarteret. Möjlighet finns visserligen att låta tomtindelning avse endast en del av ett kvarter, men för att så skall få ske har i lagen angivits såsom uttrycklig förutsättning, att återstoden av kvarteret kan indelas till lämpliga tomter. Huruvida denna förutsättning är för handen låter sig icke avgöras på grundval av formella kriterier utan förutsätter en prövning i sak av frågan om sättet för tomtindelningens utförande med beaktande bl. a. av vad stadsplanen föreskriver rörande kvarterets bebyggande. Från principiell synpunkt är det önskvärt, att förrättningsmannens avgörande, i den mån det berör sakliga spörsmål av här angiven art, icke sker utan att samtliga de markägare, på vilkas rätt avgörandet teoretiskt kan inverka, får tillfälle att framföra sina synpunkter på frågan.

Måhända kan det rentav göras gällande, att den i BS föreskrivna begränsningen av underrättelseskyldigheten till att avse ägare av mark inom kvarteret är alltför snäv och bör utvidgas att avse ägare av mark i angränsande gata samt i vissa fall även ägare av mark i annat närbeläget kvarter. Detta synes dock vara att gå onödigt långt med hänsyn bl. a. till att intressenter av de sist åsyftade kategorierna förut erhållit tillfälle att yttra sig i samband med utställandet av stadsplanen för området och i vissa fall även erhåller underrättelse om den efterföljande tomtmättningsförrätt-

ningen. I stadsplanen avgöres grunderna för markens användning, och i samband med tomtmättningsförrättningen kontrolleras de privaträttsliga äganderättsförhållandena. Det mellanliggande ledet, nämligen den administrativa tomtindelningen, synes knappast vara av sådant intresse för ägare av gatumark och ägare av mark i närbelägna kvarter, att dessa bör kallas även till tomtindelningsförrättningen. Mot den nuvarande begränsningen av sakägarbegreppet till att omfatta endast ägare av mark inom det byggnadskvarter, som tomtindelningen avser, synes därför några välgående erinringar icke kunna göras.

Frågan kan således begränsas till huruvida det är möjligt att ytterligare minska kretsen av dem, som skall erhålla underrättelse om tomtindelningsförrättning. Härvid torde det vara lämpligt att skilja mellan det fall, att mark tomtindelas för första gången, och det fall, då fråga är om ändring av förut bestående tomtindelning.

Vid tomtindelning av mark, som icke förut undergått sådan indelning, torde det undantagslöst vara nödvändigt att om åtgärden underrätta samtliga ägare av icke tomtindelas mark inom kvarteret, detta med hänsyn till åtgärdens prejudicerande inverkan på fastighetsbildningen inom återstående delar av kvarteret. Däremot torde ägarna av sådan mark, som redan undergått tomtindelning, i allmänhet icke ha något mera framträdande intresse av fastighetsbildningen inom återstoden av kvarteret. Lämpligen bör dock åtminstone de närmaste grannarna underrättas om åtgärden, så att de får tillfälle att vid behov framställa yrkanden om jämkning av tomtindelningen.

När fråga är om ändring av redan bestående tomtindelning, kan det med visst fog sägas, att jämkning av gränserna för en eller ett fåtal tomter i allmänhet icke är av större intresse för ägarna av övriga tomter i kvarteret, eftersom åtgärden icke inverkar på gränserna för dessa. Emellertid bör beaktas, att förutsättningarna för ändring av bestående tomtindelning genom 1959 års lagstiftning blivit jämkade därhän, att tomtindelningsändring numera kan påkallas bl. a. för att främja saneringsåtgärder. Initiativrätt tillkommer icke blott byggnadsnämnden utan jämväl varje markägare. Inom ett byggnadskvarter, varest bebyggelsen befinner sig i sådant skick, att saneringsåtgärder snart kan visa sig påkallade, är förhållandena ur de enskilda tomtägarnas synvinkel jämförbara med förhållandena inom ett kvarter, som ännu icke undergått tomtindelning. Varje tomtägare har ju intresse av att man icke inom någon del av kvarteret vidtager åtgärder, vilka förhindrar eller försvårar att en blivande tomtindelning för resten av kvarteret verkställs på det sätt, som bäst tillgodoser hans synpunkter. Detta talar med skärpa för att man icke bör underlåta att kalla någon tomtägare, när förhållandena är sådana, att ytterligare tomtindelningsändringar kan förutses inom kvarteret. — Däremot lär det i sådana fall, då en omreglering av tomtindelningen icke fram-

står som aktuell, ofta ej möta betänkligheter att något inskränka antalet underrättelser till markägare, om ärendet blott rör mindre jämkning av gränserna för en eller annan tomt. Såsom exempel kan nämnas, att s. k. hörnavskärning eller annan mindre jämkning av tomts gräns mot gata eller mot granntomt i regel icke kan antagas rubba grunderna för den gällande tomtindelningen inom kvarteret.

Av det anförda framgår, att bestämmelserna i 34 § BS i vissa fall leder till att förrättningsmännens underrättelseskyldighet i förhållande till markägarna blir mera omfattande än som påkallas av hänsyn till sakägarnas intressen. Ett återinförande av de äldre reglerna, enligt vilka förrättningsmannen från fall till fall hade att pröva, vilka markägare inom kvarteret som berördes av den aktuella indelningsåtgärden, skulle emellertid medföra andra olägenheter, bestående i en ökning av risken för misstag med därav följande ekonomiska konsekvenser för markägarna och för förrättningsmannen, vartill kommer att förrättningsmannen tvingas att personligen ta befattning med utsändandet av underrättelser i en helt annan omfattning än om åtgärden — såsom enligt nuvarande regler — har karaktär av expeditionellt rutingöromål.

Då således de nuvarande reglerna icke kan anses fullt tillfredsställande och en återgång till den äldre ordningen ej heller är att rekommendera, synes den lämpligaste lösningen bestå i en kompromiss, ägnad att tillvarata fördelarna hos båda alternativen utan att medföra dessas nackdelar. För att tillgodose skäliga anspråk på rättssäkerhet synes bestämmelserna böra bygga på nuvarande regel, enligt vilken underrättelser skall tillställas samtliga ägare av mark inom kvarteret. För att å andra sidan möjliggöra en förenkling av kallelseförfarandet vid tomtindelningsförrättningar av begränsad omfattning och betydelse torde såsom ett undantag från nämnda huvudregel böra föreskrivas, att underrättelser icke behöver tillställas markägare, som uppenbarligen ej beröres av det aktuella tomtindelningsförslaget. En dylik utformning av bestämmelserna synes ägnad att i tillräcklig mån inskräpa vikten av att underrättelse tillställs alla markägare inom kvarteret, som möjligen kan i något hänseende beröras av den tilltänkta tomtindelningsåtgärden, samtidigt som förrättningsmannen får möjlighet att efter prövning från fall till fall nedbringa antalet underrättelser, där detta framstår som motiverat. — Möjligen kan mot det nu skisserade förslaget invändas, att det till formuleringen något avviker från de i övrigt likartade föreskrifterna i 17 § 4 mom. första stycket, 23 § och 25 § andra stycket BS. Skillnaden i uttryckssätt synes emellertid till fullo motiverad av att kretsen av tänkbara sakägare i de fall, som avses i sistnämnda tre paragrafer, är betydligt mera vidsträckt och obestämd än i nu förevarande fall samt av att de personliga underrättelserna där kompletteras med andra kallelseåtgärder.

Det hittills anförda har närmast tagit sikte på bestämmelserna i 34 §

2 mom. andra stycket om förrättningsmans skyldighet att avsända under rättelser till markägare i samband med utställande av förslag till tomtindelning. Därest denna bestämmelse ändras på sätt nu skisserats, bör en liknande ändring också vidtagas med avseende å den i första stycket av samma moment givna bestämmelsen om att utställande icke erfordras, när samtliga ägare av mark inom kvarteret skriftligen medgivit att dylikt förfarande ej tillämpas.

Jag förordar, att 34 § 2 mom. BS ändras i enlighet med vad jag nu anfört. Förslag till dylik författningsändring har upprättats inom kommunikationsdepartementet.»

Innehållet i denna del i likalydande motionerna I: 620 och II: 751

Motionärerna erinrar om att såsom motiv för den föreslagna ändringen av 87 § BS i första hand åberopats att gällande bestämmelser medför administrativa olägenheter samt ökade kostnader för såväl byggnadsnämnd som fastighetsägare.

Härefter anföres i motionen II: 751 följande:

Enligt min uppfattning har olägenheterna överdrivits. Över huvud taget torde underställeskyldigheten i samband med tomtindelning från såväl administrativ som kostnadsmässig synpunkt vara ett jämförelsevis obetydligt problem. Antalet ägare av mark inom kvarter som beröres av tomtindelning, vilka enligt förslaget i fortsättningen ej skulle komma att underställas tomtindelningsförslag, torde dessutom vara förhållandevis ringa. Såsom framhålles av departementschefen torde det vid *indelning av tidigare icke tomtindeldad mark* undantagslöst vara nödvändigt att underrätta samtliga ägare av icke tomtindeldad mark inom kvarteret. Härvid bör också — som departementschefen påpekar — »åtminstone» de närmaste av de grannar vilka äger tomtindeldad mark inom kvarteret underrättas. I fråga om *ändring av redan bestående tomtindelning* är normalfallet att man kan förutse ytterligare tomtindelningsändringar inom kvarteret i samband med en fortsatt sanering. Som departementschefen ävenledes framhåller bör man i detta fall icke underlåta att kalla någon tomtägare inom kvarteret. Endast i de relativt sällsynta fall, då man — utan samband med andra ändringar av tomtindelningen — jämkar en tomts gräns mot gata till följd av trafikreglering e. d. torde övriga markägare inom kvarteret ej beröras. Det framlagda förslaget till inskränkning av underställeskyldigheten skulle således endast i ett ringa antal ärenden innebära administrativ förenkling, förutsatt att byggnadsnämnd ej missbrukar den föreslagna friheten för nämnden att själv bedöma vilka fastighetsägare som skall underställas tomtindelningsförslaget.

Om det framlagda förslaget alltså knappast kan anses motiverat med hänsyn till de uppenbarligen ringa olägenheter som underställeskyldigheten i dess nuvarande utformning kan förorsaka, skulle däremot den föreslagna ändringen från olika synpunkter — och ej minst med hänsyn till rättssäkerheten — komma att medföra avsevärda nackdelar. Det föreligger ofta betydande svårigheter att avgöra vilka fastighetsägare som beröres eller ej beröres av ett tomtindelningsförslag. Detta underströks särskilt av tredje lagutskottet vid dess behandling av 1959 års proposition om ändrad bygg-

nadslagstiftning (utl. 1959 nr 26). Utskottet uttalade i anslutning härtill att det »ur såväl rättssäkerhetssynpunkt som praktisk synpunkt vore mest ändamålsenligt att underrättelse tillställdes alla markägare inom kvarteret». Härutinnan har under de två förflutna åren icke inträtt något som kan motivera ändrat ståndpunktstagande. Vid en ändring skulle byggnadsnämnderna icke sällan ställas inför besvärliga och känsliga avvägningar, som lätt kan leda till att vissa fastighetsägare till följd av utebliven delgivning ej får tillfälle att bevaka sina intressen. Jag vill ingalunda bestrida kvalifikationerna hos de tjänstemän, som handlar å byggnadsnämndernas vägnar; det vore i och för sig förklarligt, om de ej alltid av befintliga register och kartor skulle kunna utläsa vilka fastighetsägare inom ett kvarter som »uppenbarligen» ej är berörda av ett tomtindelingsförslag.

Det bör i detta sammanhang understrykas att — såsom också departementschefen anfört — den i förhållande till 1947 års byggnadsstadga utvidgade underställelseskyldigheten påkallades bl. a. av de år 1959 genomförda vidgade befogenheterna för byggnadsnämnd att föranstalta om ändring av fastställd tomtindelning. Det nu framlagda förslaget är visserligen att anse som en kompromiss mellan nuvarande och äldre bestämmelser. Det ovan sagda liksom vad departementschefen anfört som stöd för att icke föreslå en återgång till den äldre ordningen utgör emellertid enligt min mening ett starkt motiv för att gällande bestämmelser bibehållas oförändrade. Jag avstyrker således det framlagda förslaget till ändring av 34 § byggnadsstadgan.

Borttagande och ändring av skyltar

Propositionens innehåll i denna del

Vissa gällande bestämmelser, överståthållarämbetets framställning, byggnadsstyrelsens yttrande däröver, departementspromemorian och yttrandena över denna

Beträffande de väsentligaste i BS intagna bestämmelserna i denna del hänvisas till propositionen s. 11 f.

I skrivelse den 31 december 1959 hänsköt överståthållarämbetet till Kungl. Maj:ts prövning frågan, om inte rätt borde stadgas för byggnadsnämnd att under vissa förutsättningar förordna om borttagande eller förändring av skylt, trots att den anbragts med vederbörligt byggnadslov. I propositionen lämnas redogörelse för det närmare innehållet i skrivelsen å s. 12 ff.

Över denna skrivelse avgav byggnadsstyrelsen yttrande, vars innehåll redovisas å s. 14 f. i propositionen.

Med anledning av överståthållarämbetets hemställan och byggnadsstyrelsens däröver avgivna yttrande upprättades inom kommunikationsdepartementet en promemoria med förslag till ändring av 58 § BS. Förslaget gick ut på att till paragrafen fogades en bestämmelse om att byggnadslov för uppsättande eller väsentlig ändring av skylt eller ljusanordning skulle kunna begränsas att avse rätt att bibehålla skylten eller anordningen viss tid med möjlighet för byggnadsnämnden att på ansökan medgiva förlängning av tiden.

Departementspromemorian blev föremål för remissbehandling. Å s. 16 i propositionen lämnas en översikt av det huvudsakliga innehållet i remissyttrandena.

Departementschefen

I förevarande del anför departementschefen följande:

»Överståthållarämbetets framställning rörande utvidgning av byggnadsnämnds befogenhet att förordna om *borttagande och ändring av skyltar* avser ett ämne, som tidigare endast i ringa mån berörts i allmänna, för riket i dess helhet gällande bestämmelser, men som ofta varit föremål för behandling i lokala stadgor och föreskrifter. Ämbetet har utförligt redogjort för den reglering av frågan, som varit gällande i Stockholm. Till den sålunda lämnade redogörelsen bör fogas den anmärkningen, att frågan reglerats efter väsentligt olika linjer i skilda orter. Såväl de materiella reglerna som reglerna om de befogenheter, vilka tillkommit byggnadsnämnd och polismyndighet, har sålunda varierat avsevärt. Vanligen har, med stöd av ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 eller äldre byggnadsstadgor, såsom villkor för rätt att uppsätta större skylt eller liknande anordning uppställts krav på tillstånd av polismyndighet, byggnadsnämnd eller annan myndighet. Icke sällan har dessutom bestämmelser meddelats om skyldighet att borttaga uppsatta skyltar efter tillsägelse eller föreläggande av myndighet.

De avvikelser, som förekommit mellan olika orter i fråga om sättet för reglering av frågor om skyltar, torde huvudsakligen ha berott på att författningarna icke innehållit några bestämda riktlinjer för hur frågan skolat lösas. I 1947 års byggnadsstadga var spörsmålet icke reglerat på annat sätt än genom en bestämmelse (76 § 2 mom.), enligt vilken i byggnadsordning för stad, köping och municipalsamhälle kunde införas krav på byggnadslov för bl. a. skyltning. I 1868 års ordningsstadga för rikets städer fanns ej heller några närmare bestämmelser till ledning för utformandet av föreskrifter om skyltar. Det var med andra ord överlämnat åt de kommunala beslutande organen samt åt länsstyrelserna såväl att bestämma vad som i materiellt hänseende skulle gälla rörande skyltar som att fördela beslutanderätten i dylika frågor mellan byggnadsnämnderna, å ena, samt magistrat, poliskammare eller annan polismyndighet, å andra sidan.

Bestämmelserna i BS innebär ett försök att reglera frågan efter enhetliga linjer. Enligt övergångsbestämmelserna till BS har byggnadsordningarna med vissa obetydliga undantag upphört att äga tillämpning fr. o. m. den 1 juli 1960, och någon möjlighet att införa nya byggnadsordningar eller andra däremot svarande lokala föreskrifter finns icke längre. Bestämmelserna i BS om skyltar och om byggnadslov för sådana

är avsedda att — jämte de tillämpningsföreskrifter, råd och anvisningar, som eventuellt utfärdas med stöd av 76 § i stadgan — innefatta en utförmående reglering av frågan ur de synpunkter, som byggmyndigheterna har att beakta. Visserligen kvarstår möjligheten att reglera frågor om skyltning genom lokala ordningsstadgor, utfärdade med stöd av allmänna ordningsstadgan. Emellertid torde det icke vara möjligt att med stöd av allmänna ordningsstadgan införa lokala föreskrifter, som innefattar en från bestämmelserna i BS avvikande ordning för behandling av skyltfrågor eller som eljest står i strid mot bestämmelserna i BS. Till undvikande av missförstånd förtjänar dock framhållas, att hinder givetvis icke möter att i lokal ordningsstadga reglera exempelvis frågor om affischer och andra anordningar, vilka ej behandlas i BS, liksom ej heller att reglera skyltfrågor ur andra synpunkter än som beaktas i BS, t. ex. med hänsyn till allmän ordning och säkerhet.

Om man bortser från de bestämmelser om skyltar, som eventuellt finns meddelade i lokala ordningsstadgor, kan den ordning, som för närvarande gäller för prövning av skyltfrågor, beskrivas på följande sätt. Bestämmelserna i 22 och 23 §§ naturskyddslagen innehåller en rekommendation till den, som vill uppsätta skylt eller liknande anordning, att dessförinnan samråda med vederbörande länsarkitekt samt ger länsstyrelsen möjlighet att meddela föreläggande om borttagande eller ändring av uppenbart vanprydande skylt eller annan anordning. Dessa bestämmelser i naturskyddslagen gäller emellertid icke anordningar, vilkas tillåtlighet skall prövas i särskild ordning. — Enligt 39 § lagen den 30 juni 1943 om allmänna vägar får inom område, som ej är tätbebyggt, icke utan länsstyrelsens tillstånd förekomma annonstavlor, reklamskyltar e. d. på mindre avstånd än 50 meter från mitten av allmän väg. Vissa tavlor och skyltar är dock tillåtna. I 100 § lagen den 3 september 1939 om enskilda vägar finns bestämmelser, vilka ger länsstyrelsen viss möjlighet förbjuda anordningar, som kan inverka menligt på trafiksäkerheten å enskild väg. — Inom område med fastställd generalplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser är den, som på byggnad eller annorstädes vill anbringa skylt eller annan i 52 § BS avsedd anordning, pliktig att iakttaga de i nämnda paragraf givna föreskrifterna. Underlåter han detta, kan byggnadsnämnden vid behov meddela föreläggande med stöd av 70 § BS att borttaga eller ändra anordningen. Byggnadslov erfordras icke, men vederbörande äger, om han så finner lämpligt, i förväg påkalla byggnadsnämndens prövning av anordningen enligt 54 § 4 mom. BS. — Inom område med stadsplan är nyssnämnda bestämmelser i 52 och 70 §§ BS också gällande, och härtill kommer, att vederbörande enligt 54 § 1 mom. tredje stycket BS är skyldig att söka byggnadslov för anordningens utförande samt att iakttaga de föreskrifter, som byggnadsnämnden i samband därmed meddelar om anordningens beskaffenhet, besiktning m. m.

I de fall, då byggnadslov icke erfordras, torde den sålunda gällande ordningen i stort sett fungera tillfredsställande. Visserligen föreligger ej någon absolut garanti mot tillkomsten av anordningar, som misspyder omgivningen, verkar störande på trafiken eller eljest är till olägenhet ur allmän synpunkt. Länsstyrelsens resp. byggnadsnämndens befogenhet att vid behov ingripa med föreläggande att borttaga eller ändra anordning, som finnes misspydande eller störande, torde emellertid i stort sett vara tillräcklig för att hindra en olämplig utveckling, särskilt som risken för ingripanden i efterhand innebär ett starkt återhållande moment, åtminstone när fråga är om större och mera kostsamma reklamanordningar. Genom möjligheten att vid behov samråda med länsarkitekten och att påkalla byggnadsnämnds prövning enligt 54 § 4 mom. BS kan å andra sidan företagarna gardera sig mot ingripanden från myndigheternas sida under tiden närmast efter anordningens tillkomst och skydda sig mot risken för ekonomisk förlust.

Annorlunda ställer sig förhållandena i de fall, då byggnadslov erfordras, d. v. s. inom områden med stadsplan. Skyldigheten att söka byggnadslov innebär en i stort sett effektiv förhandskontroll av skyltarnas beskaffenhet men torde å andra sidan få den konsekvensen, att ingripanden i efterhand mot skyltar, som finnes olämpliga, i allmänhet icke kan förekomma. Rättspraxis med avseende å byggnadslov för skyltar är visserligen ännu icke så rikhaltig, att den kan sägas lämna avsevärd ledning för frågans bedömande. Byggnadslov för utförande av byggnad innebär emellertid enligt gängse uppfattning ett definitivt ståndpunktstagande till byggföretaget från byggnadsnämndens sida. Meddelat byggnadslov kan sålunda icke återkallas av byggnadsnämnden, och nämndens möjlighet att meddela föreläggande om borttagande eller ändring av byggnad, vilken anbragts med stöd av meddelat byggnadslov, är begränsad till vissa i BS särskilt angivna fall. Det finns icke anledning till antagande, att praxis i fråga om skyltar kommer att nämnvärt avvika från vad som sålunda gäller med avseende å byggnader. Byggnadsnämndens möjligheter att i efterhand ingripa mot skyltar och likartade anordningar, som till följd av ändrade förhållanden blir till olägenhet för trafiken eller som eljest visar sig olämpliga, är således mycket begränsade.

Det faktiska behovet att kunna meddela förelägganden om borttagande av skyltar, som anbragts med vederbörligt byggnadslov, är måhända i dagens läge icke särskilt framträdande. Åtskilliga omständigheter — bl. a. väg- och gatutrafikens utveckling samt den fortgående saneringen av centrala partier i städer och liknande samhällen — gör emellertid att man vid beviljande av byggnadslov för skylt icke alltid kan med säkerhet bedöma, huruvida anordningen är lämpad att bibehållas under längre tid. Detta medför i sin tur att man ofta måste tillämpa större restriktivitet i tillståndsgivningen än som vore nödvändig, om man hade möjlighet att

rätta till eventuella missgrepp i efterhand. Härigenom bindes utvecklingen på ett sätt, som säkerligen icke alltid är lyckligt. Det torde ligga i alla intresserade parters intresse, att byggnadsnämnden får friare händer på detta område, så att man icke av hänsyn till en oviss framtida utveckling nödgas ställa sig avvisande till åtgärder, som ur andra synpunkter icke möter någon erinran.

På sina håll har man provat utvägen att utan stöd i författningen tidsbegränsa byggnadsloven för skyltar. Det torde också på en del håll ha förekommit att byggnadsnämnderna försökt påverka dem, som sökt byggnadslov för skyltar, att begränsa ansökningarna att gälla endast tidsbegränsade byggnadslov. Den omständigheten att tendenser gjort sig gällande att uppställa begränsningar, som icke torde vara avsedda i författningen, visar enligt min mening att här föreligger ett reformbehov, vilket i längden icke kan åsidosättas. Det är då givetvis bättre att frågan regleras i författningen på ett tidigt stadium, än att man anlitar metoder som ligger vid sidan om den gällande lagstiftningen.

Jag kan ej heller finna, att införandet av möjlighet att tidsbegränsa byggnadslov för skyltar skulle behöva vålla några avsevärda olägenheter för därav berörda näringsintressen. Eftersom byggnadslovet är en form av förhandsbesked rörande de villkor, som skall gälla för vidtagande av en viss åtgärd, t. ex. uppsättande av en skylt, har ju sökanden möjlighet att i förväg bedöma, om han vill vidtaga åtgärden på de villkor, som föreskrives i det konkreta fallet. Anser han icke villkoren vara tillräckligt förmånliga, står det honom fritt att avstå från åtgärden. Den omständigheten att uppsättandet av skyltar i vissa fall innebär betydande investeringar utgör alltså icke något skäl att avstå från att införa bestämmelser i förevarande ämne. Snarare kan förhållandet åberopas till stöd för motsatt mening, nämligen att skyltningstekniken numera nått sådan utveckling, att frågan om skyltlov tarvar en mera ingående reglering än tidigare.

Med det anförda avser jag givetvis icke att förorda införandet av en generell befogenhet för byggnadsnämnd att i efterhand förordna om borttagande eller ändring av anordningar, som anbragts med vederbörligt byggnadslov. Huvudregeln bör alltså vara, att byggnadslov är definitivt och icke kan ryggas av byggnadsnämnden. Flertalet skyltar och liknande anordningar, till vilka byggnadslov meddelas, är icke heller av den beskaffenhet, att några inskränkningar är påkallade av rätten att bibehålla dem för framtiden. F. ö. kan ju en anordning, som anbringas på byggnad, i allt fall icke bibehållas när byggnaden rives. Vad som erfordras torde i stort sett blott vara en möjlighet att vid behov kunna framdeles förordna om borttagande eller ändring av större och mera iögonenfallande anordningar, vilka tenderar att dominera stadsbilden, samt av vissa ljusskyltar och andra ljusanordningar, vilka i framtiden blir till olägenhet för trafiken eller ur annan synpunkt. Annonspelare och andra reklamtavlor torde

enligt terminologien i BS vara att anse som skyltar, och några särskilda bestämmelser om sådana anordningar synes därför icke behövliga.

Det nu redovisade reformbehovet synes mig bäst kunna tillgodoses genom införande av en bestämmelse, enligt vilken byggnadsnämnden vid meddelande av byggnadslov för skylt eller ljusanordning kan vid behov begränsa byggnadslovet att avse rätt att bibehålla skylten eller anordningen under viss tid med rätt för nämnden att på ansökan medgiva förlängning av tiden. En dylik bestämmelse är ägnad att i skäligen tillgodose behovet av ingripanden i efterhand mot icke önskvärda skyltar, även om de tillkommit efter vederbörligt byggnadslov, samtidigt som skyltägaren tillförsäkras att få bibehålla skylten viss minsta tid och sålunda i förväg kan bedöma, om åtgärden innebär en ur hans synpunkt lämplig investering. En författningsändring av denna begränsade innebörd torde kunna genomföras utan att det fördenskull är nödvändigt att närmare undersöka behovet av att reformera de principer, som gäller vid avgörande av skyltfrågor enligt naturskyddslagen eller lagen om allmänna vägar.

Det anförda innebär, att jag godtager det förslag till författningsändring, som fogats vid förenämnda, inom kommunikationsdepartementet upprättade promemoria. Jag föreslår i enlighet härmed, att en sådan författningsändring nu vidtages.»

Innehållet i denna del i likalydande motionerna I: 620 och II: 751

I förevarande del anföres i motionen II: 751 i sak följande:

Förslaget att införa en möjlighet att tidsbegränsa byggnadslov synes — såsom byggnadsstyrelsen hävdade i sitt remissyttrande — redan från principiell synpunkt i hög grad betänkligt. Byggnadslovet är visserligen, som departementschefen framhåller, en form av förhandsbesked rörande de villkor som skall gälla för vidtagande av en viss åtgärd. Av avgörande betydelse för den sökande är emellertid vilka villkor som innefattas i detta förhandsbesked. Principen att byggnadslov är definitivt och ej kan återkallas är uppenbarligen av väsentlig betydelse. Såvilt gäller vanliga byggnader torde det ej heller vara tänkbart att ändra byggnadslovet karaktär, så att det skulle kunna avse uppförande av en byggnad i och för dess bibehållande under viss tid eller tills vidare.

Jag ifrågasätter därför huruvida det icke måste anses strida emot byggnadslagens grunder att genom ändring av byggnadsstadgan så förändra byggnadslovet innebörd att det ges tidsbegränsad karaktär. Byggnadslov är att betrakta som en s. k. hinderlöshetsförklaring. Det är alltså icke fråga om myndighets medgivande till en i princip förbjuden åtgärd, utan om en verksamhet som i och för sig är tillåten men av kontrollhänsyn ställts under myndighets tillsyn i tillståndsgivningens form. Den som ansöker om byggnadslov har alltså ett på äganderätt eller dispositionsrätt till tomtens grundat anspråk eller med andra ord ett *rättsanspråk att erhålla byggnadslov*, om laga hinder däremot ej möter. Prövningen härav skall uppenbarligen ske med beaktande av de förhållanden som föreligger vid prövningstillfället; de

ändringar däri som *eventuellt* framdeles kan inträffa saknar relevans. (Jfr f. ö. Kompetensfördelningen av administrativa besvärsmål mellan Kungl. Maj:t i statsrådet och regeringsrätten, SOU 1959: 4, s. 418.)

Någon principiell skillnad kan — som jämväl byggnadsstyrelsen anför — icke sägas föreligga mellan byggnadslov för byggnader och byggnadslov för skyltar och ljusanordningar. Att anläggningskostnaderna för de senare ofta är lägre kan icke tillmätas betydelse. Det förekommer dessutom inte sällan att kostnaderna redan för en ordinär reklamskylt med neonljus kan uppgå till 25 000 kr.; för en stor ljusskyltanläggning kan kostnaden uppgå till inemot 200 000 kr. I vissa fall kan det alltså bli fråga om kostnader jämförbara med dem som uppkommer för mindre byggnader.

Något påtagligt behov av de berörda bestämmelserna har icke visats föreligga. I den framställning från överståthållarämbetet som ligger till grund för propositionen har ämbetet klart angivit, att det enligt ämbetets erfarenhet endast är »i undantagsfall» som behov kan föreligga att förordna om borttagande av skylt som anbragts med vederbörligt byggnadslov. I framställningen har angivits två exempel på dylika fall. För det första bör — framhåller ämbetet — den omständigheten att tillstånd tidigare meddelats till uppsättande av skyltanordning på en kulturhistorisk eller konstnärligt värdefull byggnad icke rimligen från det allmännas synpunkt utgöra hinder för förordnande om borttagande eller ändring av skylten, därest denna i samband med en omfattande ändring av byggnadens exteriör uppenbarligen skulle inverka menligt på denna. För det andra skulle sådana fall kunna inträffa då skyltar, som vid uppsättandet icke verkat störande på trafiken, kunde komma att göra detta i samband med en omläggning av trafiklederna eller signalsystemet. Också departementschefen har givit uttryck för uppfattningen att behovet av författningsändring i dagens läge ej är särskilt framträdande.

Vad först gäller frågan om avlägsnande av skyltar som kan verka störande på trafiken torde — vilket icke beaktats av departementschefen — redan enligt gällande lagstiftning föreligga möjlighet att tillgripa expropriation. Sådant förfarande är från rättssäkerhetssynpunkt klart att föredraga framför den i propositionen föreslagna ordningen. Det bör dessutom uppmärksammas, att, även om förslaget genomföres, expropriationsvägen likväl kan bli nödvändig att tillgripa för att borttaga skyltanordningar, som *under* den tidsbegränsade byggnadslovstiden kommit att bli ur trafiksäkerhetens synvinkel olämpliga. Endast i undantagsfall torde nämligen byggnadsnämnd kunna vid meddelande av byggnadslov förutse att — och i så fall vid vilken tidpunkt — en medgiven skyltanordning kan komma att bli olämplig från trafiksäkerhetssynpunkt. Om det avsedda syftet skall kunna nås bleve alltså byggnadsnämnden nödsakad att — vilket enligt departementschefens uttalande *icke* vore avsikten — meddela tidsbegränsade byggnadslov relativt generellt och därvid tillämpa förhållandevis korta tidsfrister. Det kan därför ifrågasättas om den föreslagna författningsändringen med åsyftad tillämpning utgör en ändamålsenlig lösning. Om expropriationsvägen skulle anses alltför omständlig, förefaller det böra övervägas huruvida icke andra, från rättssäkerhetssynpunkt betryggande vägar skulle kunna väljas för att uppnå det avsedda resultatet. Departementschefen har i propositionen erinrat om att hinder för närvarande icke möter mot att i lokal ordningsstadga reglera skyltfrågor från *andra* synpunkter än som beaktas i byggnadsstadgan, t. ex. »allmän ordning och säkerhet». Huruvida häri skulle kunna innefattas även en reglering av berörda frågor med hänsyn till trafiksäkerheten är givetvis

tvksam. En annan tänkbar lösning erbjuder 52 § byggnadsstadgan, enligt vilken skyltanordning som är skadad eller eljest bristfällig snarast skall borttagas, om den ej iståndsättes. Berörda bestämmelse skulle nämligen kunna på så sätt kompletteras att även skyltanordning som blivit störande för trafiken kunde borttagas, därest den ej försatts i sådant skick att de störande verkningarna bringades att upphöra. Enligt min mening bör utredas om icke någon av här angivna lösningar skulle kunna komma i fråga. Samtidigt måste emellertid — med beaktande av de synpunkter byggnadsstyrelsen anfört i sitt remissyttrande — utredas i vilka former sakägare skall beredas ersättning för kostnader eller förluster, som här ifrågasatta åtgärder kan medföra.

Såvitt gäller det andra av överståthållarämbetet åsyftade fallet har i departementschefens yttrande angivits att »vad som erfordras torde i stort sett blott vara en möjlighet att vid behov kunna framdeles förordna om borttagande eller ändring av större eller mera iögonenfallande anordningar, vilka tenderar att dominera stadsbilden». Om en skylt icke redan då byggnadslov begäres skulle befinnas »dominera stadsbilden», synes det oss emellertid svårt att förstå att andra därefter vidtagna byggnadsåtgärder skulle kunna medföra att skylten sedermera bleve så dominerande att den borde avlägsnas. Och även om så till äventyrs skulle kunna bli fallet, lär byggnadsnämnden icke ha möjlighet att *på förhand* avgöra för vilka skyltar byggnadslovet på nu angiven grund skulle vara tidsbegränsat. I den mån framdeles estetiska skäl kan tänkas motivera ändringar av en skylt borde dessa kunna åstadkommas genom samråd mellan berörda parter. Här har för övrigt byggnadsnämnden och den enskilde i regel ett gemensamt intresse.

Jag kan alltså icke finna, att det för normala fall förefinnes något behov att genomföra den här berörda ändringen av byggnadsstadgan. Om en möjlighet att tidsbegränsa byggnadslov för skyltar över huvud skulle bli av något värde, måste — som nyss anförts — i strid mot vad som avsetts med överståthållarämbetets framställning tidsbegränsning tillämpas i ett *betydande* antal fall, i fråga om vilka ovisshet råder om den kommande utvecklingen av bebyggelsen. Det torde därför kunna befaras, att många byggnadsnämnder kommer att utnyttja sin nya befogenhet i betydligt vidsträcktare omfattning än som varit avsett. Det ligger nära till hands för byggnadsnämnderna i expanderande orter att för alla eventualiteters skull föreskriva tidsbegränsning utan att konkreta stadsplanemässiga skäl föreligger vid beslutstillfället.

Av här anförda skäl anser jag att även den föreslagna ändringen av 58 § byggnadsstadgan icke bör vidtagas.

Generell föreskrift beträffande Stockholm om skyldighet att söka byggnadslov för uppsättande av skyltar m. m.

Gällande bestämmelser m. m.

I denna del må hänvisas till den av departementschefen i propositionen lämnade redogörelsen, som återgivits här ovan s. 12 f.

Beträffande innehållet i de tidigare för Stockholm gällande lokala föreskrifterna hänvisas till överståthållarämbetets redogörelse härför, vilken är återgiven å s. 12 f. i propositionen.

Tillkomsten av de gällande bestämmelserna i denna del

I det till grund för BS liggande betänkandet »Förenklad byggnadslagstiftning» (SOU 1957: 21) angav (s. 135 f.) 1951 års byggnadsutredning att frågan om i vad mån byggnadslov borde fordras för uppsättande eller ändring av skylt eller ljusanordning varit föremål för stor tvekan. Det sades, att det inom städer och liknande tätorter i regel torde vara ofrånkomligt med någon form av förhandsprövning, eftersom skyltning ofta förekommer i sådan omfattning och sådana former, att den rent av kan dominera stadsbilden. Inom andra områden hade visserligen, anges i betänkandet, liknande tendenser visserligen framträtt tid efter annan, men företeelsen hade kunnat hållas inom rimliga gränser med hjälp av stadgandena i 39 § lagen om allmänna vägar samt 22 och 23 §§ naturskyddslagen. Ehuru vissa skäl talade för en förhandsprövning av skyltfrågor i större omfattning, hade dock utredningen i enkelhetens intresse ansett sig böra stanna vid att föreslå att byggnadslov för skylt skulle fordras blott inom områden med stadsplan. I övrigt hänvisade utredningen till bestämmelserna i nyssnämnda lagar.

Vid remissbehandlingen av byggnadsutredningens betänkande kritiserades i åtskilliga yttranden att skyldigheten att söka byggnadslov för skylt eller ljusanordning begränsats till områden med stadsplan. Sålunda framhöll överståthållarämbetet att skyldigheten visserligen inte behövde avse alla skyltar men att den borde gälla även inom område, som ej är stadsplanlagt. (Jfr prop. nr 168 år 1959 s. 133.)

Ur den på grundval av betänkandet utarbetade *propositionen nr 168 år 1959* med bl. a. förslag till lag om ändring i byggnadslagen må till en början återges något av vad departementschefen anfört (s. 133 f.) i fråga om tillståndsprövningen vid byggande. Enligt departementschefen visade erfarenheterna, att överträdelser av byggförfattningarna ofta leder till oformligheter i bebyggelsen, med vilka det är svårt att komma till rätta i efterhand bl. a. därför att de åtgärder, som detta skulle kräva, inte sällan blir så dyrbara, att de överstiger den enskildes resurser. Från allmän synpunkt synes det därför bäst, att tillsynen över författningarnas efterlevnad sker redan innan en tilltänkt byggnad kommer till utförande och under byggnadsarbetet. Departementschefen påpekade att det även för den byggande är förmånligt att få ett auktoritativt besked om att företaget står i överensstämmelse med gällande föreskrifter och på så sätt undgå de ekonomiska risker, som han eljest skulle löpa. Härefter angavs att detta likväl inte motiverade en hur stor och kostsam kontrollapparat som helst, utan — för att antalet ärenden inte skulle bli för stort — måste man begränsa bestämmelserna att avse vissa särskilt betydelsefulla grupper av åtgärder. Enligt departementschefen krävde det allmänna intresset ej förhandsprövning mer än i ganska begränsad omfattning. Visserligen måste man räkna med att en större frihet för de byggande komme att missbrukas i viss utsträckning.

Den omständigheten att rättelse ofta är kostnadskrävande, torde enligt departementschefen emellertid — om byggmyndigheterna visar tillräcklig fasthet vid krav på rättelse — leda till att de byggande inte gärna tar den risk, som en överträdelse innebär. Departementschefen angav vidare att den byggandes intresse torde kunna rätt väl tillgodoses genom en bestämmelse, enligt vilken vederbörande alltid har rätt att påfordra byggnadsnämndens prövning av en tilltänt byggnadsåtgärd, även om skyldighet att söka byggnadslov inte föreligger. — Beträffande frågan om byggnadslov för skyltar och andra dylika anordningar anförde (s. 138 f.) departementschefen följande:

I fråga om skyldigheten att söka byggnadslov för skyltar och ljusanordningar m. m. kan det möjligen ifrågasättas, om icke utredningens förslag är väl restriktivt, i vad det går ut på att dylik skyldighet skall föreligga endast inom område med stadsplan men icke inom område med byggnadsplan. Goda skäl kan åberopas till stöd för åsikten, att frågan bör vara reglerad på samma sätt inom alla områden, som är avsedda för tätbebyggelse, oavsett planinstitutet. Emellertid har icke försports, att avsaknaden av särskilda bestämmelser för byggnadsplaneområdena på landsbygden hittills skulle ha orsakat några avsevärda olägenheter. F. n. saknas därför enligt min mening tillräckliga skäl att göra någon så betydande utvidgning av bestämmelsernas giltighetsområde, som deras utsträckande till områden med byggnadsplan skulle innebära. — En annan tänkbar invändning mot utredningens förslag gäller de talrika fall, då stadsplan icke hunnit fastställas och byggande sker på grund av dispens från gällande byggnadsförbud. Enligt förslaget skulle det även sedan planen fastställts bli svårt att komma till rätta med olämpliga skyltar och ljusanordningar, som uppsatts före planfastställelsen. Att införa en bestämmelse om byggnadslov för dylika fall synes emellertid icke vara någon framkomlig väg, med mindre även de materiella bestämmelserna om skyltar m. m. göres tillämpliga å nu förevarande fall. Detta skulle emellertid innebära ett stort avsteg från grundtankarna i utredningens förslag. Behovet av en reglering synes ej heller vara mera framträdande, än att det i huvudsak kan anses tillgodosett genom bestämmelserna i naturskyddslagen, hälsovårdsstadgan, väglagstiftningen och författningarna angående brandväsendet. För vissa fall, då skylt eller annan särskild anordning utförts så, att den uppenbarligen medför risk för olycksfall eller annan allvarlig olägenhet, t. ex. om den anbragts för lågt med hänsyn till gångtrafiken eller kan förväxlas med vägmärken eller ljussignaler för trafiken, torde emellertid byggnadsnämnden böra ha befogenhet att förordna om rättelse, oavsett den tidpunkt när anordningen tillkommit och oavsett om anordningen är belägen inom område med stadsplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser. Till denna fråga skall jag återkomma i annat sammanhang. Någon jämkning av utredningens förslag till bestämmelser om skyldighet att söka byggnadslov föranledes ej härav.

I en med anledning av propositionen väckt motion, I: 598, föreslogs att byggnadslov skulle krävas för uppsättande av skyltar inte bara inom område med stadsplan utan även inom område med byggnadsplan och utomplansbestämmelser.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 26 år 1959 erinrade (s. 108)

tredje lagutskottet i denna del till en början om att de föreslagna lätnaderna i gällande bestämmelser om byggnadslov ingalunda innebar att byggherrarna inte i allt hade att rätta sig efter gällande lagstiftning. Det åligger, angavs det, byggnadsnämnderna att övervaka att detta iakttages och att tillse att rättelse sker. — Beträffande frågan om byggnadslov för skyltar o. d. anförde utskottet:

I anledning av den i motionen I: 598 berörda frågan vill utskottet uttala att utskottet icke finner det erforderligt att utsträcka skyldigheten att söka byggnadslov för uppsättning av skyltar också till områden med byggnadsplan och utomplansbestämmelser. Gällande lagstiftning erbjuder åtskilliga möjligheter att komma till rätta med skyltar som är störande på stads- eller landskapsbilden eller för trafiken. Om det skulle visa sig att dessa möjligheter är otillräckliga eller ineffektiva, bör frågan emellertid ånyo uppmärksammas och närmare överses i därför lämpat sammanhang.

Utskottet tillstyrkte i här aktuell del propositionen och avstyrkte den nyss berörda motionen.

Innehållet i motionerna I: 619 och II: 752

Motionärerna anger att tidigare gällande bestämmelser innebar att praktiskt taget alla skyltar inom Stockholms stads område stod under kontroll antingen av poliskammaren eller byggnadsnämnden. I motionerna påpekas att den nya byggnadsstadgan medfört att skyltar uppsatta inom område, för vilket stadsplan saknas, kommit att undandragas de lokala myndigheternas prövning och kontroll. Inom stora, företrädesvis kronan tillhöriga delar av det centrala Stockholm, för vilka stadsplan saknas, får — anføres det — alltså numera alla slags skyltar och reklamordningar uppsättas utan att tillstånd därtill behöver inhämtas av byggnadsnämnden eller poliskammaren.

I motionerna anges härefter följande:

Byggnadsnämnden saknar givetvis ej möjlighet att med stöd av 52 § byggnadsstadgan kräva, att skyltar inom de ifrågavarande ej stadsplanlagda områdena i Stockholm till form, färg och utförande fyller skäligen anspråk på prydlighet och är lämpade för platsen, men med hänsyn till bl. a. de ekonomiska konsekvenserna av att i efterhand förbjuda redan uppförda anläggningar samt det omständliga och tidsödande arbete — ofta med överklagande ända upp till Kungl. Maj:t — som i allmänhet är förenat med vitesförelägganden om borttagande eller ändring av reklamordningar har genom den nya lagstiftningen byggnadsnämndens möjlighet att övervaka utomhus uppsatta reklamordningar i dessa stadsområden avsevärt försvårats utan att detta motsvarats av någon verklig lätnad för allmänheten.

För att åstadkomma att även inom de ovannämnda områdena skyltar »till form, färg och utförande i övrigt fyller skäligen anspråk på prydlighet och är lämpade för platsen», bör föreskrivas skyldighet att söka byggnadslov för uppsättande av skyltar inom huvudstadens hela område oavsett om stadsplan finnes för området eller icke.

Innehållet i skrivelsen från Stockholms stads byggnadsnämnd

Skrivelsen har i huvudsak samma innehåll som de sist refererade motionerna. Såsom exempel på områden, som inte är stadsplanelagda och där alltså inte erfordras byggnadslov för uppsättande av skyltar o.d., anföres delar av Stora och Lilla Essingen och Reimersholme, halva Långholmen, nästan hela Djurgården och Brunnsviken samt hela Skeppsholmen med Kastellholmen.

Övriga föreslagna ändringar i byggnadsstadgan**Tillkomsten av nuvarande 51 § 1 mom. byggnadsstadgan m. m.**

I 72 § andra punkten gamla BS angavs att om bl. a. byggnad, som genom brand eller annorledes skadats, eller *eljest var av bristfällig beskaffenhet*, ej kunde iståndsättas för rimlig kostnad, byggnadsnämnd ägde föreskriva att den helt eller delvis skulle avlägsnas.

I sitt betänkande föreslog *1951 års byggnadsutredning* att den nu gällande bestämmelsen skulle införas. I betänkandet angavs (SOU 1957: 21 s. 251) i den delen bara att förslaget upptog en nära motsvarighet till dåvarande bestämmelse om befogenhet för byggnadsnämnd att föreskriva rivning av brandskadad eller eljest bristfällig byggnad.

I ett remissyttrande över betänkandet förordades (jfr prop. nr 168 år 1959 s. 282) att befogenheten för byggnadsnämnd att förordna om rivning av byggnad skulle — liksom 72 § då gällande BS — avse varje byggnad, som var bristfällig, oavsett orsaken.

I *propositionen nr 168 år 1959* angav (s. 282) departementschefen i denna del följande¹:

En allmän föreskrift om befogenhet för byggnadsnämnden att föranstalta om rivning av byggnad, som företer brister, kan uppenbarligen leda alldeles för långt. Den nuvarande bestämmelsen torde ej heller någonsin ha tillämpats i den omfattning, som ordalagen ger vid handen. Utredningens förslag, som begränsats att avse byggnader, vilka genom brand eller av annan orsak skadats i väsentlig mån och icke iståndsättes inom skälig tid, synes bättre anpassat efter behovet. Om en byggnad eljest företer allvarligare brister, torde 50 § ge tillräckliga möjligheter att åstadkomma rättelse.

I sitt förut omtalade utlåtande över propositionen uttalar sig *tredje lagutskottet* inte särskilt i här aktuellt avseende.

Motionen II: 614***Innehållet i motionen***

Motionärerna erinrar om att nya BS bl. a. avsåg att ge byggnadsnämnderna vidgade befogenheter. På ett väsentligt område, säges det, har dock

¹ Beträffande stadgandets tolkning enligt justitieombudsmannen A. Bexelius' m. fl. kommentar (s. 438) till bl. a. BS hänvisas till vad därom återges här nedan s. 23.

byggnadsnämnderna frånlagits en väsentlig uppgift. Härefter anges i motionen:

Det är byggnadsnämnds befogenhet att utfärda rivningsföreläggande för sådana byggnader för vilka enligt gällande stadsplanebestämmelser ej kan medges ombyggnad eller grundförbättring och som i många fall så förfallit att byggnadernas utseende är direkt störande i stadsbilden. Enligt gällande bestämmelser är det omöjligt för byggnadsnämnd att tvinga ägaren riva sådana byggnader. Där stadsplanebestämmelser gäller för visst område är det vanligt att befintlig äldre bebyggelse inom området ej överensstämmer med gällande stadsplan, och då brukar byggnadsnämnd ej medge tillstånd till annat än normalt underhåll av sådan bebyggelse. I sådant fall då ägaren av byggnad låter denna förfalla och underlåter allt underhåll av densamma kunde byggnadsnämnd tidigare ålägga rivning av sådana byggnader som stod i uppenbar strid med gällande stadsplanebestämmelser. Möjligheten att låta ruckel och fallfärdiga byggnader kvarstå utan att samhället skall kunna göra lagliga ingripanden för att få rättelse till stånd är ur samhällets synpunkt olycklig.

Byggnadsnämnd bör därför få sådana befogenheter att uppenbara missförhållanden kan beivras på laglig väg.

Remissyttrandena

Byggnadsstyrelsen erinrar om innehållet — i förevarande del refererat här nedan s. 23 f. — i propositionen samt anger att syftet med motionen torde bli tillgodosett genom den föreslagna ändringen i 51 § BS.

Föreningen Sveriges stadsarkitekter anför att departementschefens — här ovan s. 21 återgivna — uttalande i frågan i propositionen nr 168 år 1959 torde ha lett till osäkerhet i många fall om ingripande från byggnadsnämnd är möjligt till ernående av rivning av byggnad som motionärerna åsyftar. Föreningen finner, i likhet med motionärerna, att en ändring av 51 § 1 mom. är önskvärd i syfte att underlätta befogade ingripanden. Tillägget bör dock enligt föreningens mening ha en allmän karaktär och avse vanvårdad och förfallen byggnad oavsett dess belägenhet inom eller utom fastställd stadsplan eller byggnadsplan. Erfarenheten pekar nämligen, anføres det, på att vanprydande skjul ofta finnes strax utanför de planlagda delarna av samhällena.

Sveriges fastighetsägareförbund redogör inledningsvis för den nu gällande bestämmelsens tillkomsthistoria (jfr ovan s. 21) samt anför härefter följande:

Den i motionen aktualiserade frågan har således nyligen varit föremål för ingående överväganden varvid motionärernas ståndpunkt av lagstiftaren avvisats, och några nya skäl som motivera en lagändring ha icke andragits. Samhället torde vidare icke, såsom i motionen påstås, sakna möjlighet att göra lagliga ingripanden och tvinga fastighetsägare att avlägsna »ruckel och fallfärdiga byggnader». Om ägaren till en byggnad eftersätter sin skyldighet enligt 50 § byggnadsstadgan att underhålla byggnaden så, att vanprydnad icke uppkommer, kan byggnadsnämnden ingripa med ett föreläggande att iståndsätta byggnaden, varvid byggnadsnämnden kan utsätta

vite. Ett dylikt föreläggande, som vid tredska kan följas av ett nytt föreläggande vid högre och mer kraftigt verkande vite, torde i många fall kunna få den effekten, att ägaren i stället för att iståndsätta byggnaden, föredrar att riva densamma inom den föreskrivna tiden. Nämnden kan även förordna att iståndsättande skall ske genom nämndens försorg på den tredska bekostnad. I sådana extrema ytterlighetsfall, som nämnas i motionen, torde det icke vara uteslutet att byggnadsnämnd kan ålägga byggnadens ägare att riva byggnaden enligt 51 § byggnadsstadgan. I den av A. Bexelius m. fl. utgivna kommentaren till byggnadslagstiftningen, 3 uppl. 1961, anföres (sid. 438) att föreskrift om rivning icke kan meddelas enbart för att byggnadens underhåll blivit eftersatt utan blott om byggnaden företer skador av den art att rivning av byggnaden framstår som ett ur ekonomisk synpunkt rimligare alternativ än att återställa byggnaden i godtagbart skick samt att det därvid torde vara likgiltigt, om orsaken till defekterna är bristande underhåll eller t. ex. brand. Trots den ovannämnda begränsningen av byggnadsnämndens befogenheter, synes byggnadsnämnden sålunda icke helt sakna möjlighet att förelägga ägaren till byggnad, som är behäftad med så allvarliga skador att det är ekonomiskt otänkbart eller olämpligt att återställa den, att riva byggnaden. Huruvida den i kommentaren till byggnadslagstiftningen angivna tolkningen av stadgandet i 51 § byggnadsstadgan är riktig eller ej, torde icke ha blivit närmare belyst i praxis. I avvaktan härpå synes det icke påkallat att ge byggnadsnämnd vidsträcktare befogenheter än de som byggnadsnämnden har sedan den 1 juli 1960.

Slutligen må framhållas, att motionärernas hemställan, sådan den i motionen preciserats, går avsevärt längre än vad motionärerna från början synes ha avsett. Motionen syftar till att ge byggnadsnämnd sådana befogenheter att »uppenbara missförhållanden kan beivras på laglig väg» under det att motionen utmynnar i en hemställan om sådan ändring av byggnadsstadgan att byggnadsnämnd får befogenhet att förordna om rivning av byggnad som ägaren underlåter att »underhålla på ett nöjaktigt sätt». Ett tjänligt medel att komma till rätta med sådana förhållanden har byggnadsnämnd som nämnts redan genom stadgandena i 50 § och 70 § 2 st. byggnadsstadgan.

Fastighetsägareförbundet hemställer avslutningsvis om avslag å motionen.

Departementschefens uttalanden i propositionen

Departementschefen påpekar att under den tid av omkring ett och ett halvt år, som byggnadsstadgan varit gällande, tvekan om bestämmelsernas innebörd yppats på några punkter. Det syntes, enligt departementschefen, lämpligt att frågan om förtydligande av stadgans bestämmelser i de delarna upptogs i förevarande sammanhang. Härfter anföres följande:

»I 51 § 1 mom. BS är stadgat, att byggnadsnämnden, om byggnad genom brand eller annorledes blivit skadad i väsentlig mån och ej blir iståndsatt inom skälig tid, äger, om så prövas erforderligt, föreskriva, att byggnaden skall rivs. Under tiden närmast efter stadgans ikraftträdande var det föremål för delade meningar huruvida stadgandet i fråga kunde tillämpas jämväl

i det fall, att byggnad blivit bristfällig till följd av vanvård eller annan sådan omständighet, utan att man kunde peka på att den blivit skadad genom brand eller annan därmed jämförlig händelse. Numera torde visserligen rättspraxis ha stannat i den enligt min mening riktiga uppfattningen av stadgandets innebörd, att även andra allvarliga skador på byggnad än sådana, som orsakats av naturhändelser, kan tagas i betraktande, när det gäller att avgöra, om rivningsföreläggande skall meddelas, men att sådant föreläggande icke bör komma i fråga, om det framstår som ett ur ekonomisk synpunkt rimligt alternativ att i stället iståndsätta byggnaden. Till undvikande av framtida missförstånd vill jag dock förorda en jämkning av texten i paragrafen, så att däri tydligt utsäges, att rivningsföreläggande kan meddelas när byggnad är att anse såsom förfallen på grund av vanvård.

Ett förtydligande synes också vara önskvärt av den förut omnämnda bestämmelse i 70 § BS, som ger byggnadsnämnd befogenhet att meddela föreläggande vid vite eller annat äventyr, om byggnad uppförts eller annan anordning vidtagits utan byggnadslov, där sådant erfordras, eller i strid mot godkända ritningar eller av byggnadsnämnden meddelade eller eljest gällande föreskrifter. Stadgandets formulering har nämligen ansetts ge utrymme för tvekan, huruvida detsamma är tillämpligt i fall, då den olovligt vidtagna åtgärden varken innebär uppförande av byggnad eller vidtagande av annan *fysisk* anordning utan består t. ex. i att en byggnad eller del därav tages i anspråk för annat ändamål än det, vartill byggnaden förut varit använd eller som finns angivet å fastställd ritning. Jämkningsen synes lämpligen kunna ske genom att orden »annan anordning vidtagits» utbytes mot orden »annan åtgärd vidtagits». I konsekvens härmed och för att bereda tillfälle att, där så erfordras, rikta föreläggandet även mot annan än byggnadens eller anordningens ägare torde jämväl den jämkningsen böra vidtagas i paragrafen, att skyldigheten att ändra eller undanröja det utförda förklaras ankomma på »ägaren av den fastighet, byggnad eller anordning, varom fråga är».

Vidare synes en redaktionell jämkning vara påkallad i 72 § första stycket BS till utmärkande av att stadgandet är tillämpligt icke blott när byggnadsnämnd antagit förslag till ändring av stadsplan eller byggnadsplan utan jämväl då byggnadsnämnden antager sådan plan för tidigare icke planlagt område.

De nu angivna jämkningsarna i lydelsen av 51 § 1 mom. samt 70 och 72 §§ BS torde böra vidtagas samtidigt med de av mig tidigare förordade ändringarna i nämnda stadga. Förslag till författningstext har upprättats inom kommunikationsdepartementet.»

Utskottet

Föreslagen ändring av 34 § BS

Såsom av den tidigare redogörelsen närmare framgår, skall enligt 1959 års byggnadsstadga förslag till tomtindelning liksom ändring eller upphävande därav utställas till granskning under viss minsta tid. Sakägare, som inte åtnöjes med förslaget, äger under utställningstiden framställa anmärkning mot detta. I syfte att markägarna skall få kännedom om den avsedda tomtindelningen och sålunda beredas tillfälle att tillvarataga sina intressen med avseende å densamma, har i 34 § BS föreskrivits att underrättelse om förslag till sådan indelning — med smärre undantag som framgår av 17 § 4 mom. BS — skall tillställas samtliga ägare av mark i kvarter, som beröres av förslaget. Det må anmärkas att, till följd av föreskrift i 74 § BS, underrättelse jämväl skall tillställas den, som innehar fast egenom med tomträtt eller med ständig eller ärftlig besittningsrätt¹.

Den nuvarande bestämmelsen innebär viss utsträckning av underrättelseskyldigheten i förhållande till vad som gällde enligt 1947 års byggnadsstadga. Detta förhållande får emellertid ses mot bakgrunden av bl. a. den omständigheten att byggnadsnämnds befogenhet att ändra fastställd tomtindelning avsevärt vidgats genom 1959 års stadga.

Såsom departementschefen närmare utvecklat, motiverades regeln om att alla markägare inom ett kvarter skall underrättas om tomtindelningsförrättning främst med att det oftast är svårt att i förväg avgöra hur en tilltänkt åtgärd kommer att verka för övriga ägare av mark i kvarteret. I sitt ovan omnämnda utlåtande nr 26/1959 fann tredje lagutskottet det med hänsyn härtill från såväl rättssäkerhetssynpunkt som praktisk synpunkt mest ändamålsenligt att underrättelse tillställdes samtliga ägare av mark.

I propositionen föreslås nu att sådan underrättelse inte skall erfordras till markägare, som uppenbarligen inte beröres av tomtindelningsförrättningen. Ändringsförslaget har föranletts av en framställning från stadsförbundet. Såsom närmare framgår av propositionen, har till stöd för denna framställning främst åberopats att den nuvarande regeln medför arbete och kostnader i onödan för berörda myndigheter i de fall, där ändringen bara har betydelse för en del av ett kvarter. Det har därjämte angivits att det ibland väcker irritation hos personer, som till följd av mottagen underrättelse vållas besvär och kostnader för att taga del av ett förslag, som i realiteten inte berör dem.

I motionerna I: 620 och II: 751 har hemställts att riksdagen måtte avstyrka den föreslagna ändringen. Motionärerna har härvid bl. a. påpekat att de med det nuvarande systemet förenade olägenheterna är små liksom

¹ När i fortsättningen talas om markägare avses jämväl personer, som innehar mark med här angiven besittningsrätt.

att, med hänsyn till den ringa omfattning i vilken befrielse från under rättelseplikt avses skola gälla, den praktiska nyttan av reformen torde vara obetydlig. Förslaget anges vidare framför allt innebära avsevärda nackdelar från rättssäkerhetssynpunkt.

Den nuvarande regeln har, såsom av det föregående torde framgå, tillkommit för att tillgodose rättssäkerheten, och utskottet finner det vara av väsentlig vikt att hänsynen härtill inte eftersättes. Departementschefen har emellertid med skärpa betonat vikten av att, även med den avsedda nya lydelsen av stadgandet, underrättelsen tillställs »alla markägare inom kvarteret, som möjligen kan i något hänseende beröras av den tilltänkta tomtindelningsgården». För att kallelse till en markägare i kvarteret skall kunna underlättas, erfordras således att visshet förefinnes därom att förslaget inte ens teoretiskt har betydelse för denne. Den föreslagna ändringen har också i författningstexten fått en sådan utformning att utrymme inte torde förefinnas för missförstånd med avseende å tolkningen. Under sådana omständigheter anser utskottet att rättssäkerhetssynpunkterna i erforderlig mån tillgodosetts. Utskottet finner därför att den föreslagna, av praktiska hänsyn betingade förenklingen av underrättelseförfarandet kan tillstyrkas. I konsekvens härmed tillstyrker utskottet jämväl den ändring, som departementschefen i övrigt förordat i det förevarande stadgandet.

I anledning av vad stadsbyggnadskontoret anfört om de nackdelar, som onödiga underrättelser kan medföra för sakägarna, har byggnadsstyrelsen i sitt remissyttrande angivit att denna olägenhet i viss mån borde kunna minskas, om underrättelsen jämväl innehöll uppgift om vad tomtindelningförrättningen innebär. Utskottet vill framhålla att en dylik uppgift i underrättelse om förslag till tomtindelning även i andra fall kan vara av värde för sakägarna. De torde nämligen därigenom lättare på ett tidigt stadium kunna bilda sig en uppfattning om tomtindelningförslagets betydelse för deras del. Byggnadsnämnden torde å sin sida vinna den fördelen att antalet förfrågningar hos densamma minskas. Det synes därför önskvärt att, där så utan större olägenhet kan ske, uppgift om förslagets innebörd intages i de ifrågavarande underrättelserna.

Föreslagen ändring av 58 § BS

Jämlikt 54 § 1 mom. BS erfordras inom stadsplanlagt område byggnadslov för uppsättande eller väsentlig ändring av skylt eller ljusanordning¹. Byggnadslov innebär, såsom närmare utvecklats i propositionen, enligt gängse uppfattning ett definitivt ståndpunktstagande till byggföretaget från byggnadsnämndens sida. Det må dock anmärkas att en undantagsbestämmelse om tidsbegränsat byggnadslov förekommer i 56 § 2 mom. andra stycket BS.

¹ När i fortsättningen ordet skylt användes, avses — om annat ej angives — jämväl ljusanordning.

Departementschefen påpekar att byggnadsnämnds möjligheter att, sedan byggnadslov meddelats, i efterhand ingripa mot skyltar, som till följd av ändrade förhållanden blir till olägenhet i trafiken eller som eljest visar sig olämpliga, således är mycket begränsade. Det framhålles också att man inte alltid vid beviljande av byggnadslov för skylt med säkerhet kan bedöma, huruvida anordningen är lämpad att bibehållas under längre tid. Detta medför att man ofta måste tillämpa större restriktivitet än som skulle vara nödvändig, om man hade möjlighet att rätta till eventuella missgrepp i efterhand. Ett behov av att byggnadsnämnderna på detta område får friare händer har därför enligt departementschefen givit sig till känna. I propositionen anges jämväl att i detta syfte på vissa håll tendenser gjort sig gällande att uppställa begränsningar med avseende å byggnadslovens giltighet, vilka inte torde vara avsedda i författningarna.

Departementschefen har på anförda skäl föreslagit införande av möjlighet för byggnadsnämnd att tidsbegränsa byggnadslov för skyltar. Härvid anges att vad som erfordras i stort sett blott torde vara en möjlighet att vid behov kunna framdeles förordna om borttagande eller ändring av större och mera iögonenfallande anordningar, som tenderar att dominera stadsbilden, samt av vissa ljusskyltar och andra ljusanordningar, vilka i framtiden blir till olägenhet för trafiken eller från annan synpunkt.

I motionerna I: 620 och II: 751 har hemställts om avstyrkande av propositionen också i denna del. Härvid har i huvudsak åberopats att något egentligt reformbehov inte föreligger och att risk förefinnes att möjligheten att tidsbegränsa byggnadslov kommer att missbrukas. Motionärerna har också ifrågasatt om förslaget inte står i strid med byggnadslagstiftningens grunder.

Utskottet erinrar i denna del om att departementschefen särskilt framhållit att huvudregeln alltså bör vara att byggnadslov är definitivt och inte kan ryggas av byggnadsnämnd. Utskottet vill för sin del understryka detta uttalande liksom vad departementschefen ytterligare anført om de särskilda förutsättningar, som bör föreligga för att tidsbegränsning skall tillgripas. Här må vidare anmärkas att de allmänna reglerna för prövning av ansökan om byggnadslov, vilka är intagna i 56 och 57 §§ BS, självfallet också utgör grunden för bedömningen av om tidsbegränsning av ett byggnadslov i det särskilda fallet kan anses påkallad. Något utrymme torde sålunda inte förefinnas för byggnadsnämnd att, som motionärerna anger, »för alla eventualiteters skull föreskriva tidsbegränsning utan att konkreta stadsplanemässiga skäl föreligger vid beslutstillfället».

Med hänsyn till vad sålunda anförts och då — såsom i propositionen närmare angivits — ett reformbehov i syfte att kunna vidga tillståndsgivningen synes föreligga, finner utskottet sig kunna tillstyrka att möjlighet att tidsbegränsa byggnadslov för skyltar införes i BS.

Den föreslagna regelns karaktär av undantagsbestämmelse och den allmänna restriktivitet vid tillämpningen därav, som förordats, synes emellertid böra komma till uttryck jämväl i författningstexten. Enligt utskottets mening synes därför 58 § 2 mom. BS lämpligen böra erhålla följande lydelse:

Departementsförslaget:

2 mom. Vid byggnadslov — — — villkorets fullgörande.

Byggnadslov, som avser uppsättande eller väsentlig ändring av skylt eller ljusanordning, må begränsas att avse rätt att bibehålla skylten eller anordningen viss tid. Byggnadsnämnden äger på ansökan medgiva förlängning av tiden.

Utskottets förslag:

Byggnadslov, som avser uppsättande eller väsentlig ändring av skylt eller ljusanordning, må, *när särskilda skäl därtill är*, begränsas att avse rätt att bibehålla skylten eller anordningen viss tid. Byggnadsnämnden äger på ansökan medgiva förlängning av tiden.

I denna del vill utskottet slutligen anmärka, att jämväl praktiska skäl synes tala för restriktivitet i fråga om bruket av tidsbegränsning vid tillståndsgivningen. Förtecknande och omprövning av sålunda begränsade byggnadslov torde nämligen — i den mån institutet skulle komma till mera vidsträckt användning — kunna förväntas medföra ett inte obetydligt merarbete för byggnadsnämnderna.

Fråga om generell skyldighet att söka byggnadslov för skyltar i Stockholm

Såsom av departementschefens redogörelse för gällande bestämmelser framgår (ovan s. 12), föreligger skyldighet att söka byggnadslov för skyltar bara inom stadsplanlagt område. Vissa möjligheter förefinnes dock, såsom jämväl angivits i den nyssnämnda redogörelsen, att komma till rätta med från allmän synpunkt olämpliga sådana anordningar inom område, där stadsplan ej gäller.

I motionerna I: 619 och II: 752 påtalas att den nuvarande ordningen beträffande ej stadsplanlagt område medför avsevärda nackdelar för Stockholms del, eftersom stadsplan saknas för stora partier av de centrala delarna av staden. Motionärerna — liksom byggnadsnämnden i Stockholm i sin skrivelse till utskottet — anser därför att riksdagen hos Kungl. Maj:t bör hemställa om införande av bestämmelse i BS av innebörd att byggnadslov skall erfordras för uppsättande av skylt inom Stockholms hela område.

Frågan om byggnadslov för skyltar utom stadsplanlagt område var föremål för ingående överväganden vid tillkomsten av den nuvarande

byggnadstadgan (jfr ovan s. 18 ff.). Departementschefen fann härvid att goda skäl kunde åberopas till stöd för att frågan borde vara reglerad på samma sätt inom alla områden, som är avsedda för tätbebyggelse. Efter som några olägenheter med det gällande systemet inte försports, fann departementschefen emellertid inte då skäl att utsträcka bestämmelsernas giltighetsområde. I anledning av väckta motioner angav tredje lagutskottet i sitt förut omtalade utlåtande nr 26/1959 bl.a. att gällande lagstiftning erbjöd åtskilliga möjligheter att komma till rätta med störande skyltar. Därest dessa möjligheter skulle visa sig otillräckliga eller ineffektiva, fann emellertid utskottet att frågan om utsträckande av skyldigheten att söka byggnadslov jämväl till områden med byggnadsplan och utomplansbestämmelser ånyo borde uppmärksammas och närmare överses i därför lämpat sammanhang.

I anledning av här förevarande motioner finner utskottet — som anser att det förevarande problemet inte är begränsat till huvudstaden — anledning nu föreligga för riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om övervägande av sådan utsträckning av skyldigheten att söka byggnadslov, vilken utskottet i sitt nyss angivna utlåtande angav kunna bli erforderlig.

Föreslagen ändring av 51 § 1 mom. BS samt motionen II: 614

Departementschefen har i denna del förklarat att, till undvikande av framtida missförstånd, förtydligande synes böra ske av bestämmelserna i 51 § 1 mom. BS, så att därav klart framgår att byggnadsnämnd må meddela föreläggande om rivning av byggnad, som på grund av vanvård är att anse som förfallen. Anledningen till förslaget uppges vara att det under tiden närmast efter stadgans ikraftträdande var föremål för delade meningar huruvida stadgandet kunde tillämpas jämväl i det fall, att byggnad blivit bristfällig till följd av vanvård eller annan sådan omständighet, utan att man kunde peka på att skadan uppkommit genom brand eller därmed jämförlig händelse.

Såsom Föreningen Sveriges stadsarkitekter i sitt remissyttrande angivit, torde den påtalade osäkerheten ha föranletts av ett departementschefsuttalande (jfr ovan s. 21) i propositionen nr 168/1959. Förut har angivits, att motsvarande stadgande i 1947 års BS ej uppställde krav på att bristfälligheten skulle vara förorsakad av särskild händelse. Av 1951 års byggnadsutrednings motiv till den nuvarande bestämmelsen synes framgå (jfr ovan s. 21) att de nya reglerna inte avsåg att medföra någon saklig ändring i förhållande till de äldre bestämmelserna. Mot bakgrunden härav finner utskottet departementschefens nyss berörda, i anledning av ett remissyttrande gjorda uttalande böra så förstås att rivningsföreläggande allenast får tillgripas om byggnad skadats i *väsentlig* mån, medan andra brister, även om de i och för sig är av allvarlig beskaffenhet, inte konstituerar rätt

att förordna om rivning. Avsikten torde således inte ha varit att uppställa något krav på att skadan skulle ha orsakats av särskild händelse.

Utskottet vill erinra om att departementschefen nu uttalat att rivningsföreläggande inte bör komma i fråga, om det framstår som ett rimligt alternativ att i stället iståndsätta byggnaden. I den förut omtalade bestämmelsen i 1947 års BS angavs, enligt vad ovan återgivits (s. 21), särskilt att ett villkor för rivningsföreläggande var att byggnaden inte kunde iståndsättas för rimlig kostnad. Enligt utskottets mening bör denna förutsättning — såsom departementschefen ock torde ha åsyftat — alltjämt gälla såsom ett oeftergivligt krav för att förordnande om rivning skall få meddelas. Med den i författningstexten brukade lokutionen att byggnad skall vara att »anse som förfallen» torde detta villkor också komma till uttryck i BS.

Utskottet finner sig förty kunna tillstyrka det i förevarande del genom propositionen framlagda förslaget.

I motionen II: 614 hemställs om åtgärd till ernående av sådan ändring i BS att byggnadsnämnd erhåller befogenhet att förelägga rivning av byggnad, som står i strid med gällande stadsplan och som ägaren underlåter att underhålla på ett nöjaktigt sätt.

Vad motionärerna anfört till stöd för sin hemställan synes giva vid handen att den i motionen önskade ändringen blivit tillgodosedd genom departementschefens förslag i denna del.

I den mån motionärernas hemställan kan anses innebära förslag om mer vittgående befogenhet för byggnadsnämnd än som föreslagits i propositionen finner utskottet, såsom av det ovanstående torde framgå, motionen bära avstyrkas.

Övriga ändringsförslag samt ikraftträdandet

Utskottet tillstyrker författningsförslaget jämväl i de delar, som icke här ovan särskilt behandlats.

På sålunda anförda skäl får utskottet hemställa,
att riksdagen

A. — med avslag å motionerna I: 620 och II: 751 i vad de avser avstyrkande av den föreslagna ändringen i 34 § byggnadsstadgan -- i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående *kallelser i tomtindelningssärenden*

B. — med avslag å motionerna I: 620 och II: 751 i vad de avser avstyrkande av det föreslagna tillägget till 58 § byggnadsstadgan -- i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående

införande av möjlighet att tidsbegränsa byggnadslov för skyltar och därmed jämförliga anordningar

C. — i anledning av motionerna I: 619 och II: 752 — beträffande *byggnadslov för skyltar och därmed jämförliga anordningar på område med byggnadsplan eller utomplansbestämmelser*

D. — med avslag å motionen II: 614 i vad den må innebära yrkande om ändring i 51 § byggnadsstadgan utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit — i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående *befogenhet för byggnadsnämnd att meddela föreläggande om rivning av förfallen byggnad*

E. i anledning av vad i övrigt föreslagits av Kungl. Maj:t måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört.

Stockholm den 26 april 1962

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Osvald, Lindahl, Göran Karlsson, Kristiansson, Knut Johansson*, Åkesson, Holmberg* och Ernst Olsson*;

från andra kammaren: herrar Johansson i Torp, Nyberg, Johansson i Öckerö*, Svenning, Wachtmeister*, Grebäck, Svanberg och Hammarberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.